

Sobre lèxic

JOSEP ESPUNYES

La ressenya del llibre *Trabucs i pedrenyals* apareguda en el número anterior de *Llengua Nacional*, m'empeny a redactar un petit recull de mots que vaig incloure en aquell llibre, juntament amb algunes frases fetes, pensant en els possibles lectors de l'obra i, de retruc, estendre'n el coneixement. Són termes i expressions que no consten, que jo sàpiga, en cap dels nostres diccionaris, i si s'hi recullen, com s'esdevé en algun cas, és en una accepció diferent de la que expressem tot seguit.

Acanar. Copejar, infligir, sancionar, fer pagar. *Si m'ho tornes a fer, això, et ben juro que t'acanáre lo bastó a l'esquena. / Si no has respectat lo senyal de velocitat, t'acananan una bona multa.*

Aventar. Esventar, esbombar, anunciar, fer saber. *Quan lo Joan i la Maria van tenir lo primer fill, ho van aventar per tot lo poble.*

Bogalitat. Qualitat de bogal (generós, després). *A cal Boigaire, sempre hi ha hagut bogalitat.*

Butzurada. Volum que representa algú o alguna cosa sense distingir-ne els trets, tossa, silueta. *Era fosc i vaig veure una butzurada que travessava lo camí. Tant podia ser la guineu com lo porc fer.*

Canot. Tronc de l'arbre. *Al terme no hi ha gaires alzineres amb un canot tan doble com aquesta. Dos homes no el cuiden abraçar.* (Familiarment, pastor: *Refeixat el cos al gaiato, s'estaven hores palplantats vigilants la pastura del ramat.*)

Canyauca. Forat estret, esquerdada, esclatxa, especialment al rocam submergit o lateral dels corrents d'aigua. *Un matí vam agafar noranta truites al riu de Rialb. Pescàvem amb les mans, i les vam treure totes de les canyauques.* (Les canyauques del Dimoni, topònim a la capçalera del torrent Salat, al municipi de Peramola.) Quasi es pot establir

—si més no a la part baixa de l'Alt Urgell— que la canyauca és l'amagatall dels animals d'aigua, mentre que el cau és l'amagatall dels animals de terra.

Cistella polletera. Cistella amb dues tapes. *Si has de portar animals xics a vendre, de pèl o de ploma, no hi ha res com una cistella polletera.*

Colgar (o ensorrar) l'api. Penetrar sexualment. *Aquest home és de pinyó fix. Al cap no hi té sinó la bona teca i colgar l'api.*

Esconcollir-se. Amagar-se per a veure bé i no ser vist. *Volia espigar los esquiroles i es va esconcollir al bell mig d'un jonquerar.*

Fer-ne més que el març. Fer (o haver fet) enrenou, malifetes, atzagaiades. *Lo vell Andreu, tal com lo veus, de jove n'havia fet més que lo març.*

Fillat. Que té fills. *Tan jove com és, lo Joan, i ja és casat i fillat.*

Guardar-s'ho al pap. No dir (o no poder fer dir) alguna cosa. *El van interrogar un parell d'hores ben bones i no li van treure res. S'ho va guardar tot al pap.*

Llenyat. Pallissa, ataconar de valent. *L'Antoni té massa geni. Ahir a la tarda va mig matar lo ruc d'un llenyat.*

Mal aparracat. Mal subjecte, de males idees. *No m'estranya gens, que l'hagin atrapat robant: sempre ha estat un mal aparracat.*

Moixer. Moixera. *La flor del moixer és blanca, mentre que lo fruit tira a vermellós.*

No tenir-hi res a rompre. No tenir-hi res a fer (o a pelar), escarrassar-se debades. *Mira, Josep, amb la Mercè no hi tens a rompre: estima un altre home.*

No valer un rot de gitano. No valer res (una cosa, una persona). *El van comprar per bo, aquest cotxe, i tot sovint se'ls espatlla: no val un rot de gitano.*

Peüllar. Sallar, anar afuat. *Quan lo gos se li va abuixar, l'haguessis vist com peüllava!*

Pobre de rostolles. Pobre de solemnitat, en grau extrem. *Ves quina vida més miserable, la del Mateu... Sempre ha estat un pobre de rostolles.*

Portar-se l'oli. Ésser una mala peça, de poc fiar. *Si vens los pins a aquest comprador, vigila: es porta l'oli.*

Repartir estopa. Pegar, apallissar, ataconar. *Aquest nen és molt violent. Per no res reparteix estopa.*

Tenir de bona sofirma. Tenir en bon concepte, consideració favorable. *Jo, si fos de tu, confiaria en lo Pere a ulls clucs: el tinc de bona sofirma.*

Trencar la girada. Contrariar, no seguir la veta (a algú). *L'alcalde es va encendre com una teia, quan lo secretari li va trencar la girada. ♦*

Errata

En el nostre número anterior parlàvem dels derivats de *βgui* (p. 25) i dels derivats de *βriba* (p. 26). Com quedem? *Derivats* o *deribats*? Els nostres lectors ho saben tan bé com nosaltres. És en el segon cas que una errada inoportuna ens va enlletgir el títol del nostre col·laborador Carles Domingo, i només vam reeixir a esmenar l'error en un cert nombre d'exemplars. Per això creiem obligat de presentar les nostres excuses al nostre col·laborador i als nostres lectors.